

LA 3a DECLINACIÓ.

	SINGULAR		PLURAL	
	masc/fem	neutre	masc/fem	neutre
N	-s / -	-	-es	-a / -ia
V	-s / -	-	-es	-a / -ia
A	-em (-im)	-	-es (-is)	-a / -ia
G	-is		-um / -ium	
D	-i		-ibus	
Ab	-e / -i		-ibus	

TIPUS SUBSTANTIUS

tema en consonant
(imparisil·làbics)

tema en vocal
(parisil·làbics)

mixtes

irregulars

Podem establir que els **substantius imparisil·làbics** (amb diferent nombre de síl·labes al nominatiu i genitiu -com *dux, ducis*-) **són de tema en consonant**, i que els **substantius parisil·làbics** (amb el mateix nombre de síl·labes al nominatiu i genitiu -com *hostis, hostis*-) **són de tema en vocal** o -i.

Substantius de tema en consonant (imparisil·làbics).

Els **nominatius singulars masculins o femenins** es formen amb **desinència -s o sense desinència**, és a dir, amb el tema pur, depenent de la consonant final del tema.

Els **neutres no usen desinència pels tres primers casos en singular**, per tant, aquests casos mostren el tema pur: (*caput, capitis / cor, cordis / nomen, nominis / uulnus, uulneris*).

Pel que fa a les altres terminacions, usen: **-e** ablatiu sg, **-um** genitiu pl i la terminació **-a** nominatiu, vocatiu, acusatiu neutre pl.

Hi ha paraules que pateixen **apofonia**: un canvi de vocal entre l'arrel de nominatiu i genitiu. Ens haurem de fixar en l'enunciat del substantiu per a observar si es produeix aquest fenomen.

princeps, principis / flumen, fluminis / tempus, temporis

Regles dels nominatius.

NOMINATIUS SIGULARS (masculins i femenins)			
OCLUSIVA	labial (b / p)	-s	labial es manté davant -s <i>princeps, principis</i>
	gutural (c / g)		gutural + s > x <i>dux, ducis lex, legis</i>
	dental (d / t)		dental cau davant -s <i>pes, pedis aetas, aetatis</i>
NASAL	n / m	-acabats en -n: sense desinència -acabats en -m: -s <i>hiems, hiemis</i>	-la -n del tema es perd darrera -o- <i>leo, leonis</i> -la -n del tema es manté darrera -e- <i>nomen, nominis</i>
LÍQUIDA	l / r	sense desinència	<i>consul, consulis mulier, mulieris</i>
SIBILANT	s	sense desinència	la -s del tema es transforma en -r- en posició intervocàlica (rotacisme) <i>honos, honoris mos, moris</i>

Substantius de tema en vocal (parisil·làbics).

Usen la terminació **-ium** genitiu plural i **-ia** nominatiu, vocatiu, acusatiu neutre pl. Els **neutres**, a més, usen la desinència **-i** per ablatiu sg.

Els substantius **masculins i femenins** presenten tres possibilitats en el **nominatiu singular**: **-es, -is, -er** (*navis, navis / proles, prolis / imber, imbris*). Els **neutres** sempre usen desinència **-e en els tres primers casos singulars** (*mare, maris*).

Substantius mixtes.

1. Hi ha un tipus de substantius que, tot i presentar antigament la vocal -i- en el nominatiu singular, amb el temps la van perdre a causa d'una influència analògica dels temes en consonant (*urb(i)s > urbs*).

Pel seu enunciat semblen temes en consonant, però fan el **genitiu plural** en **-ium**.

Pertanyen a aquest grup tots aquells mots en què la **vocal -i- del genitiu** va **precedida de dues consonants** (*pons, pontis / arx, arcis...*).

També s'inclouen en aquest grup una sèrie de mots **neutres acabats en -al i -ar** provinents de -ali, -ari (*animal(i), animalis / exemplar(i), exemplaris...*).

2. Hi ha un grup de paraules que, tot i ser parisil·làbiques, antigament eren temes en consonant i, per tant, presenten un **genitiu plural** en **-um**.

pater, patris / frater, fratris / mater, matris / senex, senis / canis, canis / iuuenis, iuuenis

Irregulars.

		uis, uis (força)	
		SG	PL
N		uis	uires
V		-	-
A		uim	uires
G		uis	uirium
D		-	uiribus
Ab		ui	uiribus

		Iuppiter, Iouis	
N		Iuppiter	
V		Iuppiter	
A		Iouem	
G		Iouis	
D		Ioui	
Ab		Ioue	

Hi ha alguns substantius femenins de tema en vocal que fan acusatiu sg **-im**, ablatiu sg **-i** i acusatiu pl **-is**:

sitis, -is / turris, -is / febris, -is

També es pot trobar en alguns masculins de tema en vocal la desinència **-is** a l'acusatiu pl.